

**KARADENİZ'DEKİ YUNUS ADLI ÖYKÜNÜN
GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ**
A Semiotic Analysis of The Story Named Doplhin in the Black Sea

Lokman TURAN

Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
lturan@atauni.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-8622-7753>

Ahmet KARABULUT

Arş. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

a.karabulut@agri.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-2222-4078>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-Journal of Ağrı İbrahim Çeçen
University Social Sciences Institute AİCUSBED 4/2, Ekim-October 2018 / Ağrı
ISSN: 2149-3006 e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	24.05.2018
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	07.07.2018
Sayfa- <i>Pages</i> : 147-172	 10.31463/aicusbed.426699

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

 iThenticate

KARADENİZ'DEKİ YUNUS ADLI ÖYKÜNÜN GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ

A Semiotic Analysis of The Story Named Dolphin in the Black Sea

Lokman TURAN - Ahmet KARABULUT

Özet

Bu çalışmada Behiç Ak'ın Karadeniz'deki Yunus adlı 5-7 yaş çocuklarına yönelik kitabının göstergebilimsel çözümlemesi yapılmıştır. Çözümlemede temel alınan model, Greimas'ın yaklaşımıdır. Bahsedilen yöntem temel alınarak Karadeniz'deki Yunus adlı eser, betimsel düzey, anlatısal düzey ve izleksel düzey aşamalarında çözümlenmiştir. Betimsel düzeyde, metin önce kesitlere ayrılmış, on iki kesit belirlenmiş ve bu kesitler ele alınmıştır. Bu bölümlerde eyleyenler şemasına bağlı olarak saptanan edimler ortaya konmuştur. Anlatısal düzeyde, kahramanlarda bulunan betimsel nitelikler saptanmıştır. İzleksel düzeyde ise anlatının temel mantığını belirleyen karşıtlıklar belirlenmiştir. Bu çözümlenmeler sonucunda Karadeniz'deki Yunus yazınının derin yapısında doğa bilincinin-bilinçsizliğinin karşıtlığının bulunduğu, bunun da geçim kaynağı ya da işsizlik karşıtlığında betimsel bir nitelik kazandığı belirlenmiştir. Çözümlemenin sonucu olarak, Karadeniz'deki Yunus metninin eyleyenler şeması, göstergebilimsel dörtgen unsurlarının yanı sıra yazınsal ve görsel olarak bir bütünlük arz ettiğine ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Göstergebilim, Karadeniz'deki Yunus, Eyleyenler Şeması, Göstergebilimsel Dörtgen

Abstract

This study is a semiotic analysis of the book for the children 5-7 years, Behiç Ak's named Dolphin in the Black Sea. The model based on the analysis is Greimas' approach. Greimas's model reveals the inner workings of a text and the articulation of semantic structures in the system of signs (Uçan, 2002). On the basis of the mentioned method, Dolphin in the Black Sea was solved in descriptive level, narrative level, theme level. At the descriptive level, the text was first divided into sections, twelve sections were identified and these sections were discussed. In these chapters, the actors identified are determined depending on the diagram of the actors. At the narrative level, the descriptive qualities found in the heroes are determined. On the theme level, the contrasts that determine the basic rationale of the narrative have been identified. As a result of these resolutions, it was determined

that in the deep structure of the Dolphin text in the Black Sea, the opposition of the natural consciousness-unconsciousness, which is a descriptive feature in the opposition to the source of livelihood or unemployment. As a result of the analysis, the figure of the actors of the text Dolphin in the Black Sea has reached the conclusion that it is literally and visually unified as well as semiotic quadrilateral elements.

Key Words: Semiotics, Dolphin in the Black Sea, Schemas of Actors, Semiotical Quadrilateral

Giriş

İletişimin var olduğu her alanda bir gösterge dizgesinden söz edilebilir. Günlük hayatımızda kullandığımız, iletişimin en önemli öğelerinden olan dil, bir kodlar ve göstergeler dizini ile iletişimi sağlamaktadır. *Göstergeleri incelemek amacıyla kurulan göstergebilim, iletişim amacıyla oluşturulan anlamlı yapının temelini ortaya koymaya çalışır (Günay, 2002: 183)*. Göstergebilim ise, gösterge dizgelerini betimleyerek bu sayede onların birbirleriyle kurdukları bağıntıları çözümlen bir bilim dalıdır. Bu çözümlenmede temel esas, gösterenle gösterilen arasındaki bağıntıyı ve gösterenin okuyucuya ne anlatmak istediğini ortaya çıkarmaktır. Her yazının bir söylemi bunun sonucunda da anlatsal bir çözümü söz konusudur. *Göstergebilimsel okuma bu yapıyı çözümlenmeyi ya da betimlenmeyi amaçlayan, başka bir deyişle metindeki doğru anlamı yakalamaya çabalayan bir yöntemdir (Uçan, 2002)*.

Bu çalışmada Behiç Ak'ın Karadeniz'deki Yunus anlatısı göstergebilimsel yaklaşımlarla okunacaktır. Yazarın yazımsal kişiliğine ilişkin yapılan saptamaların ötesinde, Karadeniz'deki Yunus eserinde kurduğu temel yapı betimlenecektir. Çalışmada uygulanacak okuma yöntemiyle bu eserdeki katmanlaşmayı betimleyerek metnin yüzey ve derin yapısının tahlili amaçlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve

Göstergebilim, Émile Benveniste ve Algirdas Julien Greimas'ın öncülük ettiği ve temsil ettiği varlığın yerini alan olguların, nesnelere, biçimlerin incelendiği bilim dalına verilen addır. Dilin işleyişini temel alan yapısal bir temelde ele alınan göstergebilimde amaç, göstergelerin dil içindeki varlığını inceleyerek bu yolla dilin de işleyişini açıklamaktır. Yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve İsveçli dilbilimci Saussure'ün Fransa'da, aynı dönemlerde başka bir dilbilimci olan Peirce'ın da Amerika'da temellerini attığı bu bilim dalı, metne bütüncül yaklaşarak göstergelerini betimlemeye çalışır. Bu iki dilbilimcinin yanı sıra başka bilim insanları da konu üzerine çalışmalar yapmışlardır. Özellikle Propp'un masallarda detaylı bir incelemeyle elde ettiği çözümlenme, kendinden sonra gelen göstergebilimcilere bir temel oluşturur. Saussure'le başlayan göstergebilim, Greimas'ın yaptığı çalışmalarla yeni bir bakış açısı kazanır bu çalışmalar dilbilimciler tarafından Greimas'ın göstergebilimin öncüsü olarak kabul edilmesini sağlar. *Greimas'ın modeli bir metnin*

iç işleyiş biçimlerini ve göstergeler sistemindeki anlamsal yapıların eklemeliğini ortaya koyar (Uçan, 2002). Bu dönemde göstergebilime farklı ve yeni bir bakış açısı Roland Barthes ile gelmiştir. *Barthes, göstergebilimin temel konusunun anlam olduğunu kesinleştirmiş; bütün gösterge dizelerinin (resimlerin, mimari eserlerin, insanların yaptıkları törenlerin) birer anlamlama dizgesi olduğunu söylemiştir (Sivri ve Örgün, 2014:17).*

Bu gelişmeler ışığında göstergebilim, yazınsal okumaya farklı bakış açıları katmıştır. Metin, kullanılan dilin vücut bulmuş halidir. Bu noktada dilin iletişimde farklı bir boyutu olan metni daha iyi anlamının ve yorumlamanın önemi ortaya çıkmaktadır. Göstergebilimsel çözümleme, metni farklı bir okuma yöntemidir. Rifat'a (2011: 36) göre *göstergebilimsel çözümleme anlamındaki okuma, hem daha yoğun, hem daha dikkatli, hem daha duyarlı hem de daha yöntemli bir çaba gerektirir ve bu çaba var olduğu kabul edilen yapıyı ayrıştırarak, bozarak, çözerek yeniden kurma, yeniden yapılandırma eylemidir.* Göstergebilimsel okumada amaç metnin derin yapısını çözümlmek ve arka plandaki mesajları ortaya çıkarmaktır. Demir'e (2009: 17) göre anlamlı bir bütünü çözümlmeyi amaçlayan göstergebilim, varsayımsal tündengelimli bir yöntemi benimsemiş ve bir anlamlama kuramı geliştirmiştir.

Göstergebilimin amacı yüzey yapıdan derin yapıya doğru evrilen bir yapıda metni çözümlmektir. Bu sıralama: betimsel düzey, anlatısal düzey ve izleksel düzeydir. Betimsel düzeyde; metnin yüzeysel yapısı, anlatıda var olan kahramanlar, anlatının zamanı ve uzamı temel işlevleriyle ele alınır. *Bütüncenin ilk okunuşu ile fark edilebilecek göstergebilimsel yapıların betimlendiği bu aşamada bildiri, söylemsel yapıyla ele alınır.(Günay,2012:38)* Anlatısal düzey ise; *Anlatıdaki kişilerin ve eylemlerin yapılan işlemlere bağlı olarak çözümlendiği inceleme düzeyidir.(Günay, 2007: 478).* *Anlamın en derin, dolayısı ile en somut aşamasının ortaya konduğu izleksel aşama, göstergebiliminin en çok önem verdiği çözümleme kısmıdır(Günay, 2012:39).* İzleksel düzeyde; anlam evreninde kurulan en derin yapılar ve mantıksal-anlamsal ilişkiler ortaya çıkarılır.

Yöntem

Nitel bir çalışma olan bu araştırmada, araştırma yöntem ve tekniklerinden doküman incelemesi yapılmıştır. *Doküman incelemesi, hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011).* Bu araştırmada kullanılan doküman Karadeniz'deki Yunus yazımıdır. Çalışmada hedeflenen olgu, bu metnin Greimas'ın göstergebilimsel çözümleme örnekleri açısından görünümünü ortaya çıkarmaktır.

Karadeniz'deki Yunus adlı kitabın çözümleme aşamasında Greimas modeline uygun olarak öncelikle metin kesitlerine ayrılmıştır. *Kesitleme, anlatıyı anlam kavşaklarına ya da okuma birimlerine ayırmak demektir (Rifat, 2009).* Buna göre anlatıda on iki kesit saptanmış ve bu kesitler üç bölümde ele alınmıştır. Sonrasında bu kesitler, göstergebilimsel modelde olduğu gibi öncelikle betimsel düzey incelenmiş ve anlatının kesitlerindeki durum ve dönüşümler eyleyenler şemasına göre

değerlendirilmiştir. Anlatsal düzeyde ise eyleyenlerin karşılığı olan kahramanların fiziksel, psikolojik ve davranışsal nitelikleri saptanmıştır. İzleksel düzeyde ise anlatımın derin yapısına bakılmış, metnin temel mantıksal-anlamsal yapısı açıklanmıştır. Bu çözümler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

Çözümleme

Karadeniz'deki Yunus adlı eserin ön kapağının göstergelerarası incelenmesi

150

Şekil 1

Metne getirilen ilk yorum olarak düşünülen kitap kapağı, bireyin kitapla olan buluşmasında oldukça önemlidir. Çünkü kitabın kapağında bulunan renklerin ve çizimlerin kişide bıraktığı duygular, açılacak olan sayfaların anahtar göstergesi niteliğindedir. Ele alınan kitabın da 5 ila 7 yaş arasına hitap etmesi sebebiyle hem kapakta kullanılan renkler hem de kapak tasarımı, bu yaş grubunun ilgisini çekebilmeli ve somut göstergeler aracılığıyla kitabın içeriği hakkında yorumlanmaya açık olmalıdır.

Kitaptaki öğeler başta, dilsel ve görüntüsel öğeler olmak üzere iki kategoride ele alınacaktır. Kapağın dilsel öğeler kısmında, yukarıdan aşağıya doğru bakıldığında yazarın ve kitabın ismi bulunmaktadır. Yazarın ismi olan BEHİÇ AK ögesi, iki köşeli parantez misali yayın arasına alınmış sarı tonlardadır. Aşağıya doğru kitabın ismi Karadeniz'deki Yunus, yazarın isminden daha küçük bir puntoda ve mor renklerle yazılmıştır. En alt sağ köşede ise, yayınevinin ismi olan Can Çocuk yayınları dizini, sarı bir ton üzerine kırmızı bir kalp ile beyaz ve siyah tonlarda yer almaktadır. Kitabın ön kapağının görüntüsel öğeler bakımından incelenmesi ise şu şekildedir:

Yanında bir kediyile birlikte bir çocuk, açık olan pencereden denizi seyretmektedir. Denizde ise bir yunus, suyun üstünde yay şeklini almıştır ve ay bütün ışığıyla denize yansımakta ve odanın içini aydınlatmaktadır. Çocuğun yatağının bozulmamış ve pencerenin iki kanadının da tamamen açık olması, çocuğun da ellerini pencereye dayar vaziyette yunusu seyretmesi hem denize hem de yunusa karşı olan merakının ve ilgisinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Ayrıca kitabın isminin tam üzerinde bulunan bir yunus resmi de kitabın dilsel ve görüntüsel göstergeleri arasındaki bağı kuvvetlendirmektedir. Kapakta göze çarpan zıtlıklar ise şunlardır:

Gece kt. Aydınlık
Pencerenin kenarının karanlık olması kt. Pencerenin önünün aydınlık olması

Bunun yanında kitabın kapağıyla göstergelerin ilişkisi örtüşmektedir. Karadeniz'deki Yunus dilsel göstergesi, kapakta yer alan bir çocuğun bir yunusu seyretmesi bağlamında, kitabın ismiyle uyumaktadır. Kapaktaki göstergelerin metne olan göndergesi ise kitabın 5 ve 6. sayfalarında aynen bulunmaktadır. Dilsel gösterge olarak da kapakta bulunan resmi betimleyen cümle, kitabın 5. sayfasında: "Bir gece tam uyumak üzereyken kocaman, güleç yüzlü bir balık burnunu pencerenin camına değdirivermiş. Bu bir yunus balığıymış." "Aaa, bir yunus balığı bu!" diye sevinçle çığlık atmış İsmail." tümcesidir. Ön kapakta bulunan yunus ve ay ışığı temalı resim ve bu resme yakın fonlar 13.- 14. ve 23.-24. sayfalarda da bulunmaktadır ki bu da göstergelerarasılığın var olduğunu göstermektedir.

151

Karadeniz'deki yunus adlı eserin arka kapağının göstergelerarası incelenmesi

Şekil 2

Ön kapakta olduğu gibi arka kapakta bulunan öğeler de dilsel ve görsel olmak üzere iki başlıkta ele alınacaktır. Kitabın ön kapağı ile arka kapağı birbirinden bağımsız olmakta ve arka kapakta yine kitabın içinden bir görselin var olduğu görülmektedir. Kitabın görsel olarak 15. sayfasına gönderge arka kapak resmi,

göstergeler arası olarak da kitabın 16. sayfasında bulunmaktadır. Dİsel olarak bakıldığında yine ön kapakta olduğu üzere arka kapakta da yazarın ismi köşeli parantez içerisinde ve sarı bir tonda büyük harflerle yazılmıştır. Hemen altında kitabın ismi ön sayfadaki gibi beyaz bir tondadır ve üzerinde bir Yunus resmi vardır. Kapağın ortasında bulunun bir paragraflık yazı, ön kapağa nazaran dİsel öğelerin daha baskın olduğunun kanıtıdır. Burada olduğu gibi ön kapakta da bulunan yayınevinin ismi bu kez ön kapağın aksine sol alt köşede, kırmızı renkli kalp ile beyaz zemin üzerinde siyah renklerle bulunmaktadır.

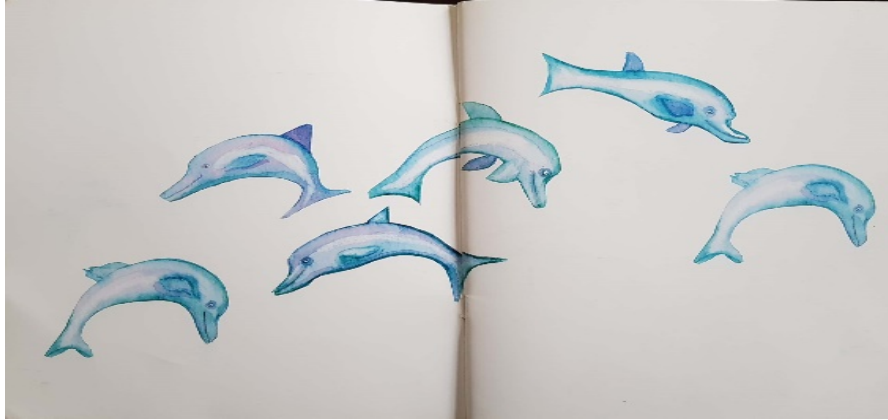
Arka kapağın ortasında bulunun bir paragraflık yazı kesitlerine ayrıldığında iki kesit ortaya çıkmaktadır:

1. Kesit: "Dünyadaki her şey bitebilir. Kocaman denizdeki balıklar bile. "Karadeniz'in şirin mi şirin "Yunus Köyü"ndeki durum, işte buydu.

2. Kesit: Ve bu balıkçı köyünün ileri gelenleri, durumun tek sorumlusunun ancak şu ansızın ortaya çıkan Yunus olabileceğinde diretiliyorlardı...

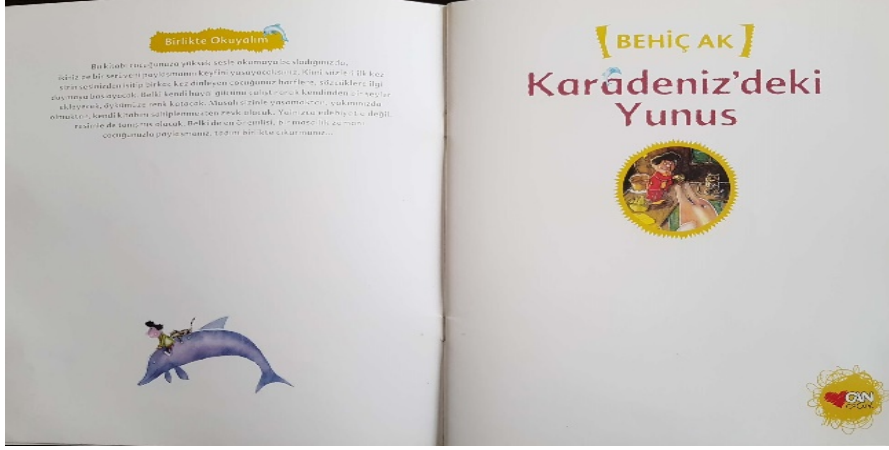
İki kesitlik bu metnin sözceleme öznesi: 1. kesitte kitabın 13. sayfasına gönderge yapılarak kitabın yazarıken 2. kesitin sözceleme öznesi ise yayınevi olarak görülmektedir. Yayınevi, kitaptan alınan 1. kesite daha da ilgi çekmesi bağlamında yeni bir kesit eklemiş ve okuyucunun ilgisini kitaba çekmek istemiştir.

Karadeniz'deki Yunus adlı eserin iç ön sayfadan önce gelen ara geçiş sayfalarının ve iç ön kapağın göstergelerarası incelenmesi

Şekil 3

Karadeniz'deki Yunus adlı eserde, ön kapakla kitabın yazımsal kısmının arasında kalan kısmında beş sayfa bulunmaktadır. İlk sayfada görsel olarak mavi tonlarda ağzı yay şeklinde çizilmiş bir vaziyette, altı tane farklı yönlerde olan Yunus görülmektedir. Yunusların renkleri mavinin ve turkuazın tonlarında beyaz bir zemin üzerine resmedilmiştir.

Şekil 4

Beyaz; saflığı, temizliği temsil ederken mavinin ve turkuazın tonları da gökyüzünü, sonsuzluğu ve özgürlüğü yansıtmaktadır. Mavi, gökyüzü ve suyun rengi olarak bilindiği için genel olarak sonsuzluk ve huzurun rengi olarak bilinmektedir. Bu yüzden de sakinleştirici bir renk olarak hassasiyet, barış, sadakat anlamında da kullanılır (Mazlum, 2011: 132).

Kitabın ara geçişinin olduğu 2. sayfada ise, hem dilsel hem de görsel öğeler bulunmaktadır. Dilsel olarak, "Bu kitabı çocuğunuza yüksek sesle okumaya başladığımızda, ikiniz de bir serüveni paylaşmanın keyfini yaşayacaksınız. Kimi sözleri ilk kez sizin sesinizden işitip birkaç kez dinleyen çocuğunuz harflere, sözcüklere ilgi duymaya başlayacak. Belki kendi hayal gücünü çalıştırarak kendinden bir şeyler ekleyecek, öykümüze renk katacak. Masalı sizinle yaşamaktan, yakınınızda olmaktan, kendi kitabını sahiplenmekten zevk alacak. Yalnızca edebiyatla değil resimlerle de tanışmış olacak. Belki de en önemlisi, bir masallık zamanı çocuğunuzla paylaşmanız, tadını çıkarmanız..." metni bahsedilen sayfada okuyucuyu karşılamakta ve çocuk edebiyatı bağlamında bir kitabı birlikte okumanın önemine değinmektedir. Sözceleme öznesi yayınevi olan bu metinde yayınevinin amacı, ebeveynle çocuğu birlikte kitap okumaya özendirerek bir masalı, heyecanı beraber yaşamaları ve bu sayede çocuğun hem hayal dünyasının hem de dilsel gelişiminin zenginleştirilmesidir.

Bu sayfayı takip eden sayfa ise arka kapakta bulunan ve kesitlere ayırdığımız metin haricinde tamamen aynıdır. Arka kapakta bulunan görsel öğeler, yazarın ismi, kitabın isminin üstünde bulunan yunus resmi ve görsel gönderge olarak kitabın 15. sayfasına gönderme yapılan resim burada da aynen yer almaktadır. Aralarındaki tek fark arka kapakta sol alt köşede bulunan yayınevinin logosu, burada sağ alt köşede yer almaktadır.

Kitabın ara geçişinin olduğu 3. sayfada ise, beyaz zemin üzerine farklı renklerin içerisine yazılmış kitabın künyesi bulunmaktadır. Burada en dikkat çeken şey ise yine bir yunus görselinin bu dilsel öğelerin arasına yerleştirilmesidir ki bu da yunus balığının kitabın önemli öğelerinden biri olduğunun göstergesi sayılabilir.

Yayınevi ve kitapla alakalı dilsel ögeler bağlamında bilgilerin olduğu künye ise şu şekildedir:

Birlikte Okuyalım

Karadeniz'deki Yunus

Behiç Ak

ISBN 978-975-07-0872-5

Yayın Koordinatörü: İpek Şoran

Düzeltilici: Şenay Yamaç

Tasarım: Gözde Bitir

Tasarım Uygulama: Güldal Yurtoğlu

1.Basım: 2007

8. Basım:2000 Adet, Şubat 2015

Can Sanat Yayınları

Yayıncı Sertifika No: 10758

Yapım, Dağıtım, Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Hayriye Cad. No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 2525625-2525988-2525989

Faks: (0212) 2527233

[Www.Cancocuk.Com](http://www.Cancocuk.Com)

Cancocuk@Cancocuk.Com

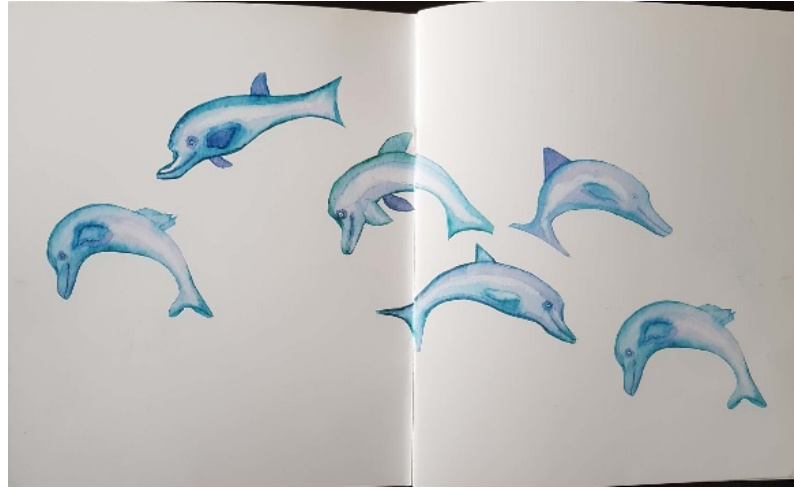
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2007

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt: Türkmenler Matbaacılık; Sertifika No: 12584

Adres: Merkez Efendi Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 18

Topkapı, İstanbul

Şekil 5

Ara geçişin olduğu 4. sayfada ise bir etiket bulunmaktadır. "Bu kitabın sahibi" dilsel ögesinin bulunduğu bu etiket, eserin hitap ettiği 5-7 yaş aralığında olan çocuklar için sahiplenme dürtüsü bakımından önem arz etmektedir. Çünkü çocuk bu etikete kendi bilgilerini yazmak suretiyle kendi kimliğini kazanmış olacak ve kendini gerçekleştirme yolunda önemli bir adımı daha atmış olacaktır.

Karadeniz'deki yunus adlı eserin iç arka sayfadan önce gelen ara geçiş sayfalarının ve iç arka kapağın göstergelerarası incelenmesi

Ön iç ön kapaktan önce gelen ara geçiş sayfalarında olduğu gibi burada da altı tane olmak üzere tebessümü andıran ağız yapılarıyla ve maviyle turkuazın çeşitli tonlarında yunuslar bulunmaktadır. Bu sayfadan önce gelen iki sayfa ise beyaz zemin üzerine hem görsel hem de dilsel ögeler barındırmaktadır. Bir önceki sayfada "Okumaktan hiç vazgeçmemen dileğiyle..." ve altında içinde kırmızı bir kalp bulunduran logosuyla yayınevinin ismi Can Çocuk dilsel ögesi görselle birlikte sunulmaktadır. Kan rengi olarak da bilinen ve aynı zamanda burada bir kalp logosuyla da hem göndergeler arası bir anlam bağı kurmakta hem de göstergesel olarak telmih sanatıyla kalbimizin kırmızı kan ile dolu olup renginin kırmızı olduğunu hatırlatmaktadır. *Heyecan, aşk, tutku kırmızının çağrıştırmış olduğu anlamlardan sadece birkaçıdır (Akkın, Eğrilmez ve Afrashi,2004: 275).*

Şekil 6

Yine yan sayfada beyaz zemin üzerinde parantez içerisinde "Bu kitaba kaç kalp veriyorsun?" dilsel göstergesi ve altında beş puanı simgeleyen beş adet kırmızı renkte kalp verilmiştir. Bu beş adet kalp simgesi, çocuğun kitabı değerlendirmesinde ve kitapla alakalı kanaatinde önemli bir yer tutmaktadır. Zira 5-7 yaş arasına hitap eden bu kitabın onu okuyan çocuk tarafından değerlendirilmesinin

yapılması, çocuğunun birey olması hissini tatması açısından ve fikirlerine önem verilmesi noktasından önem arz eder.

Bu iki iç sayfa ile kitabın asıl bölümleri arasında kalan iki sayfada ise, yazarın aynı yayınevinden çıkan diğer kitaplarının tanıtımı olması ve kitapla alakalı olmaması bakımından incelemeye dâhil edilmemiştir.

Karadeniz'deki yunus eserin yazınsal metninin göstergebilimsel yöntemle çözümlenmesi

Ele alınan metin yüzey yapısı itibari ile zaman, mekân, kişi ve olay unsurları nazara alınarak 12 kesite ayrılmıştır.

1.Kesit: Bir zamanlar küçük hamsi balıkları ile dolu olan Karadeniz'de, balıkçıların keyfine diyecek yokmuş. Her gece yüzlerce kilo balık avlar, ertesi gün satabildiklerini satar, satamadıklarını yer, geri kalanları ise tarlalara gübre yaparlarmış.

2.Kesit: Karadeniz'in şirin mi şirin bir balıkçı köyünde, İsmail isminde bir çocuk yaşıyormuş. İsmail'in babası da balıkçıymış. İsmail her gece balık tutan teknelerin ışıklarına bakıp uyuyakalır, gün ağarmadan ise uyanıp onları karşılamak için yola koyulmuş.

3.Kesit: Bir gece tam uyumak üzereyken kocaman, güleç yüzlü bir balık, burnunu pencerenin camına değdirivermiş. Bu bir yunus balığıymış. "Aaa, bir yunus balığı bu!" diye sevinçle çığlık atmış İsmail. Yunus, bu çığlıktan ürkek Karadeniz'in karanlık sularına dalarak yok olmuş. İsmail, heyecan içinde yunusun tekrar görünmesini beklemiş. Saatler geçmiş ama nafile, balık bir daha görünmemiş. İsmail de pencerenin önünde, öylece uyuyakalmış.

4.Kesit: Sabaha karşı balıkçıların sesleriyle uyanıp sevinçle onları karşılamaya gittiğinde, gördüğü manzara çok şaşırtıcıymış. Her zaman neşe içinde, balık dolu teknelerinden inen balıkçıların bu defa suratları asık, tekneleri ise bomboşmuş. Babası, şaşkın şaşkın kendilerine bakan İsmail'in saçlarını okşayarak, " Bu denizde korkunç bir şey olmuş." demiş üzüntüyle. "Koskoca denizde bir tane bile balık kalmamış."

5.Kesit: Gece olunca balıkçılar, İsmail'in evinde toplanıp " Denizdeki tüm balıkların neden yok olduğunu" konuşmuşlar. İsmail de kapı aralığından onların konuşmalarını dinlemiş. Herkes, ortaya farklı görüş atıyormuş. Balıkların yok olmasını, kimisi "esen rüzgâr" a, kimisi "güneş" e, kimisi "yağmur" a bağlıyor; ama bir türlü herkesi ikna eden bir sonuca ulaşamıyormuş. Sonunda balıkçılardan biri, " Bence boşuna konuşuyoruz," demiş, " balıkların kaybolmasının tek nedeni var." Balıkçılar çok şaşırılmış ve hep bir ağızdan, "Neymiş o ?" diye sormuşlar. " Bir yunus balığı," diye cevap vermiş balıkçı. Balıkçılar çok şaşırılmışlar. " Ama buralarda pek yunus balığı bulunmaz ki," demişler. Geçenlerde gözlerimle gördüm," diye ısrar etmiş balıkçı. "Kocaman bir balıktı. Bütün küçük balıkları onun korkutup kaçırdığını zannediyorum."

6. Kesit: Bu konuşmaları duyan İsmail, çok üzülmüş. "Güleç yüzlü bi yunus balığı, nasıl olur da bütün balıkları kaçırabilir?" diye düşünmüş. Balıkçılar ise küçük hamsilerin yunus yüzünden kaçtığına bir anda ikna oluvermişler ve onu yakalamaya

karar vermişler. İsmail endişe ile konuşmaları dinlerken, birden camda bir tıkrırtı duymuş. O da ne? Camı tıklatan, "sevimli yunus" değil miymiş? İsmail, balıkçıların yunusu fark etmelerinden korkmuş, usulca pencereyi açıp ona gürültü yapmamasını söylemiş. Balıkçılar gidip babası uykuya dalınca da, ona balıkçıların düşündüğü şeyleri anlatmış. Hikâye bu ya, yunus birden konuşmaya başlamış, "balıkçıların yanıldığını, balıkların kaçmadığını" söylemiş. İsmail de yunusun konuştuğuna mı şaşırırsın, söylediklerine mi şaşırırsın, neye şaşıracağına şaşırılmış. Sonunda, "Peki o zaman bu kadar hamsi nereye gitti?" diye sormuş merakla. Yunus ise, "Hamsiler bitti," diye cevap vermiş. "Nasıl olabilir?" diye bağırılmış İsmail. "Koskoca denizdeki balıklar nasıl bitebilir?"

7.Kesit:"Dünyadaki her şey bitebilir," demiş yunus gülümseyerek, "Kocaman denizdeki balıklar bile. Yıllarca o kadar fazla hamsi avlandı ki, sonunda bir tane bile kalmadı." O gece, yunusla İsmail iyi arkadaş olmuşlar. Güleç yüzlü yunus, İsmail'i sırtına alıp bütün bir gece denizde dolaştırmış... (Doğrusu, ay ışığında, kocaman bir denizde, bir yunusun sırtında dolaşmak, bayağı eğlenceli bir şeymiş.)

8.Kesit: Ertesi gece balıkçılar teknelerine atlayıp yunusu aramaya çıkmışlar. Saatlerce denizin altını üstüne getirmişler, ama nafile, yunusu bir -türlü bulamamışlar. Meğerse güleç yüzlü yunusu İsmail saklıyormuş. İsmail'in evleri, diğer balıkçıların evleri gibi, yarısı denizin üzerinde, yarısı da kıyıya kurulmuş bir yalıymış. İsmail'in odası bu yalının deniz tarafındaymış ve odanın tam altında, yunusun rahatlıkla saklanabileceği bir deniz parçası varmış. İsmail, odanın tabanına bir delik açıp günlerce yunusu oradan beslemiş. Geceleri ise sevimli yunus, İsmail'i sırtına alıp Karadeniz'in karanlık sularında gezdirmiş.

9. Kesit: Gel zaman git zam gecelerden bir gece, güleç yüzlü yunus, İsmail'i sırtında gezdirirken birisi onları görmüş. "Heey koşuun, yunusu gördüm!" diye bağırarak bütün köy halkını uyandırmış. Balıkçılar teknelerine atlayıp yunusu yakalamak için seferber olmuşlar.

Uzunca bir kovalamacadan sonra balıkçılar, yunusun etrafını çevirmeyi başarmışlar ve ellerindeki ışıkları yunusa tuttuklarında, sırtında İsmail'i görüp çok şaşırılmışlar. Balıkçıların arasında İsmail'in babası da varmış. "Aman sakın zıpkınlarınızı yunusa atmayın, İsmail'i vurabilirsiniz," diye bağırılmış. Bunun üzerine balıkçılar, İsmail'e yunusun sırtından inip yanlarına gelmesini söylemişler. İsmail de, ancak yunusu öldürmeyeceklerine söz verdiklerinde, onun sırtından ineceğini, yoksa ömür boyu orada yaşayacağını söylemiş. "Hamsilerin yok olmasının, yunusla ilgisi olmadığını, hamsilerin fazla avlanmaktan köklerinin kurduğunu" anlatmış. Sonra da yunusla birlikte suyun dibine dalarak kaybolmuş.

10.Kesit: Balıkçılar şaşırılmışlar. Çaresizlik içinde geriye dönüp ne yapacaklarını konuşmuşlar. İsmail'in babası, yunusu öldürmenin hamsileri geri getirmeyeceğini, balıkların "aşırı avlanmak "tan bittiğine kendisinin de inandığını söylemiş. Bu fikir, balıkçılar arasında saatler süren tartışmalara yol açmış. Sonunda balıkçıların bir kısmı, İsmail'in babasına hak verirken, bir kısmı da karşı çıkmış. "Öyle değil, böyle;

böyle değil, öyle," derken tartışmalar günlerce sürmüştü. İsmail de günlerce Yunus'un sırtından inmemişti.

11. Kesit: En sonunda balıkçıların büyük bir çoğunluğu, hamsilerin bitmesinin kendi hataları olduğunu kabul etmiş ve "doğanın kendilerini cezalandırdığına" hükmetmişler. Balıkçılıkla uğraşmayı bırakıp sebze, meyve yetiştirmeye karar vermişler. Kalanlar ise, "Biz balıkçılıktan başka bir iş yapamayız ki," deyip teknelerini kamyonlara yüklemişler ve karşı dağın arkasındaki göle taşınmışlar.

12. Kesit:Böylece iş tatlıya bağlanmış, çocuklar. İsmail, Yunus'un sırtından inip köye dönmüştü. Sevimli Yunus ise kısa zamanda köyün maskotu haline gelmişti. Köylüler, Yunus'u çok sevmişler. Hatta köylerinin ismini "Yunus Köyü" olarak değiştirmişler. Gel zaman git zaman, başka balıkçılardan kaçan Yunuslar da "Yunus Köyü"ne sığınmışlar. Köyün önündeki koyda, dalıp çıkıp, oyunlar oynayarak yaşamlarını sürdürmüşler. Bir gün yolunuz Karadeniz'e düşerse, bu köye mutlaka uğramalısınız, çocuklar. İsmail'le tanışıp arkadaş olmalı, Yunusların sırtına binerek Karadeniz'i dolaşmalısınız. Bizden söylemesi...

Betimsel Düzey

Karadeniz'deki Yunus, 5 ila 7 yaş arasındaki çocuklar hedef alınarak yazılmış kurmaca bir metin olmakla birlikte içinde hayal unsurları (Yunus'un konuşması, her gece İsmail'i sırtında yüzdürmesi gibi) bulundurması sebebiyle çocukların ilgisini çekebilecek bir eserdir. Ayrıca, eserin ana fikrinde bulunan çevre bilinci de çocukların sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişmelerinde önem arz etmektedir. Eserin kapağında bulunan resimle ismi arasında bir uyum bulunmakta ve kapak özellikleri ile eserin muhtevası bağdaşmaktadır.

Eser, üst-sözceleme öznesi olarak dış-öyküsel anlatıcıyı kullanmakla birlikte, Karadeniz'in küçük bir köyünde hamsilerin yok olması üzerine bir Yunus balığı ile İsmail'in yaşadıklarını anlatır. Anlatıda temel kişi İsmail'dir. Bunun yanında İsmail'in babası, Yunus ve köylülerin de yardımcı işlevleri olduğu görülür.

İncelenen eserin zamanı birkaç günlük bir zaman dilimini kapsamakta ve öykülemenin ritmi rutin olarak ilerlemektedir. Dil kullanımını açısından metin, sade ve yalın bir dile sahiptir. İkilemeler, pekiştirmeler, sıfatlar, deyimler yazınsal olarak metinde yer almaktadır. Bu da çocukların hem dil gelişimlerini hem de hayal dünyalarını olumlu etkilemektedir.

Anlatısal Düzey

Özne: İsmail

Nesne: Karadeniz'deki hamsilerin tükenme sebebinin Yunus olmadığını anlatmak

Gönderen: Karadeniz'deki hamsilerin tükenmesi

Yardımcı: Yunus'un hamsilerin tükenme sebebinin açıklaması

Engelleyici: Balıkçıların Yunus'u yakalamak istemeleri

Bu eserde İsmail için eyleyen çizelgesi şu şekildedir:

Gönderen → Nesne ← Gönderilen
(Hamsilerin tük.) (Bunun sebebinin anlatmak)(Yunus'un masumiyeti)

↑

Yardımcı → Özne ← Engelleyici
(Yunus balığı) (İsmail) (Yunusun sorumlu tutulması)

Eserde gönderen, öznenen nesneyi bulmasını istemektedir. Özne ise bu durumu gerçekleştirebilmek için harekete geçer. Bu da olayın içine yardımcıının ve engelleyicilerin girmesini kaçınılmaz kılar. Burada çocuğun harekete geçebilmesi, anlatı izlencesinin dört aşamasının incelenmesiyle ilişkilidir.

Eyletim: Karadeniz'de hamsilerin tükenmesi ile başlar. Bu olay herkesi olduğu gibi İsmail'i de üzer ve sorunun cevabı bir gece ansızın İsmail'in ayağına kadar gelir.

Edinç: Yunusun İsmail'le olan arkadaşlığı ve bu sayede balıkların tükenmesi durumunu açıklamak için fırsat bulması.

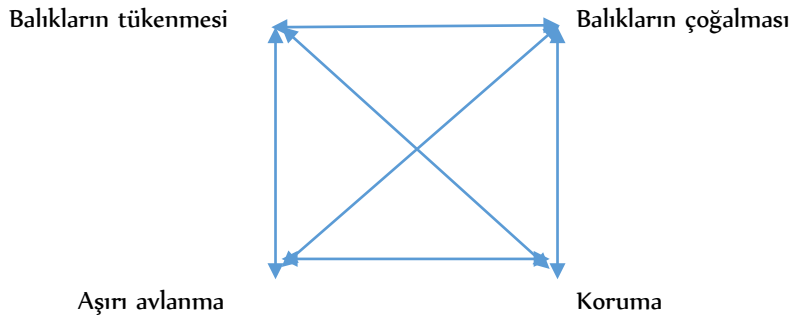
Edim: İsmail'in yunusla arkadaşlık ederek köylülere durumu izah edebilmesi.

Yaptırım: Köylülerin bu açıklamaya kanaat getirip olayın mutlu sonla bitmesi.

İzleksek Düzey

Betimsel düzeyde de anlatıldığı üzere, eserin ismi çocuklar açısından ilgi çekici özelliklere sahiptir. Çünkü sürekli olarak hamsi balığı ile bilinen Karadeniz'in ülkemizde alışık olmadığımız bir balık türü olan yunus ile anılması hem çocuklar hem de büyükler adına merak uyandırmaktadır. Ele alınan metinde, Karadeniz'in bir köyünde tükenen balıkların nedeni ve yanlış anlaşılmalara anlatılmaktadır. Metinde en belirgin olan karşıtlık, balıkların tükenmesinin yunusla ilişkilendirilmesi ve bunun yunus balığıyla alakalı olmamasıdır. Çevreye duyarlı olabilmek, gereğinden fazla avlanmamak, doğal kaynakları uygun ve israf etmeden kullanmak insanoğlu ve sonrasında gelecek nesiller için çok önemlidir. Bilinçsizce avlanan balıkların tükenmesi üzerine yanlış anlamaları ve olayla alakası olmayan bir varlığı sorumlu tutmaları söz konusudur.

Balıkların tükenmesi	kt.	Yunusun balıkları kaçırması
Bilinmeyen gerçek	kt.	Yanlış bilinen gerçek

Şekil 7

Balıkların tükenmesi ile balıkların çoğalması arasında karşıtlık,
Aşırı avlanma ile koruma arasında karşıtlık,
Balıkların tükenmesi ile koruma arasında çelişkinlik,
Balıkların çoğalması ile aşırı avlanma arasında çelişkinlik,
Balıkların tükenmesi ile aşırı avlanma arasında içerme,
Balıkların çoğalması ile koruma arasında içerme ilişkisi vardır.

Burada, gerçekte var olanın bulunmasının gerçekleşmesi, yunusun İsmail'le olan yakınlaşmasına ve arkadaşlığına bağlanmıştır. Yunusun neden başka çocuklara değil de İsmail'in yanına gelmesi, onunla arkadaş olması, İsmail'in metnin daha ilk sayfalarından başlayan balıklara, balıkçılara olan ilgisinden kaynaklanmaktadır.(Kesit 1)

Karadeniz'deki yunus eserinde görsel metnin göstergebilimsel yöntemle çözümlenmesi

Ele alınan metin, çocuklara hitaben yazıldığından, yazınsal olan metin görsellerle desteklenmiş olduğu görülmüştür. Eserin görsellerinin, yazarın kendi çizimleri olması hasebiyle eserde ele alınan konuları daha iyi yansıttığı görülmektedir. Resimlerin, soyut olmaktan ziyade somut içerikli olması çocuk açısından daha olumlu etkiler bırakmaktadır.

Betimsel Düzey

Metnin görsel kısımlarına bir bütün olarak yaklaşıldığında eserin kahramanı olan İsmail'in bütün resimlerde yer aldığı görülmektedir. Yardımcı karakter olan yunus da ilk iki resim haricinde eserin bütün görsellerinde yer almaktadır. Buradan ana kahramanın İsmail olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Resimlerin iki sayfaya dağıldığı, sayfanın bir tarafını tamamen kaplarken diğer sayfanın da hemen hemen yarısını aldığı görülmektedir. Görsel metnin genel anlam yapısı, kullanılan farklı tonlarda renklere ve resimlerin anlamsal kesitlerine göre ayrılırsa şöyle olabilir:

1. Kesit: incelenen metinde 1. ve 2.
2. Kesit: 3.ve 4.
3. Kesit: 5.ve 6.
4. Kesit: 7.ve 8.
5. Kesit: 9. ve 10.
6. Kesit: 11. ve 12.
7. Kesit: 13. ve 14.
8. Kesit: 15 ve 16.
9. Kesit: 17. ve 20.
10. Kesit: 21. ve 22.
11. Kesit: 23. ve 24.
12. Kesit: 25. ve 26. sayfaları kapsamaktadır.

(Yayınevi, kitaba sayfa numarası vermemiş ve incelemenin doğru yapılabilmesi için hikâyenin başlangıcını esas alan bir numaralandırma yapılmıştır.)

1.Kesit: İncelenen Metinde 1 İla 2. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 8

Bu kesitte, tipik bir Karadeniz balıkçı köyünün betimlemesi görülmektedir. Denizde uçan martılar, balıkçı tekneleri, teknelerin içinde bolca hamsiler, ağları çekmekte olan balıkçılar, ağların içi dolu halde balıklar bu kesitin yazın göstergesini destekler niteliktedir. Duruşu itibari ile reis olduğu belli olan balıkçının bulunduğu teknenin renginin sarı olması bu kesitte olumsuz bir durumun sinyallerini verir niteliktedir. Zira aşırı avlanmanın anlatıldığı bu kesit, yazımsal olarak da balıkların tükenişinin de başlangıcıdır. Ayrıca sarı ve kırmızının bir arada kullanımı hem gözü yorması hem de olumsuz mesajlar vermesi bakımından hikâyenin probleminin başlayacağını sinyallerini vermektedir.

2.Kesit: İncelenen Metinde 3 İla 4. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

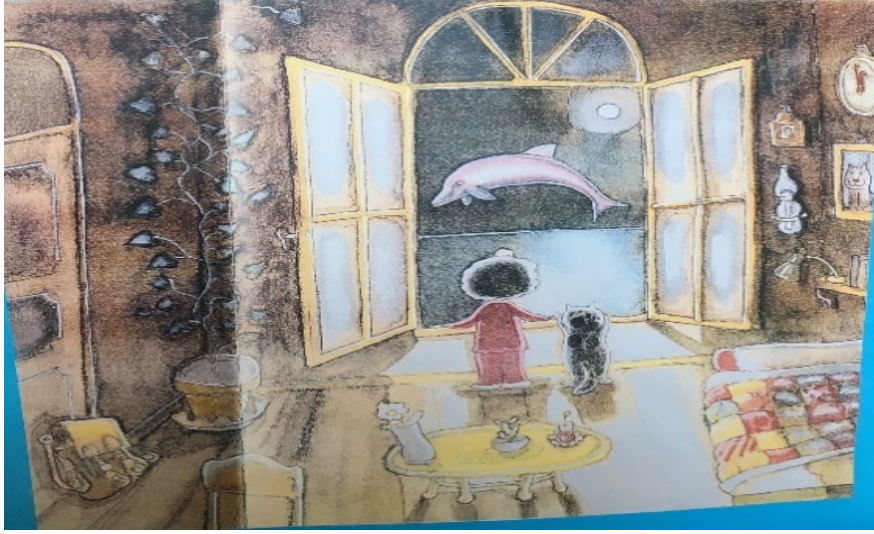

Şekil 9

İkinci kesitte ise, yine hikâyede anlatılan durumu destekleyen, herkes yatağında uyurken kendisi mutlu bir şekilde denizi seyreden İsmail görünmektedir. Bu kesitte göze çarpan bulanıklık kitabın masalımsı bir anlatım taşıdığı, bu görselle

birlikte yeni olaylara geçişin başladığının göstergesidir. Ayrıca İsmail'in kedisiyle birlikte denizi yarı açık bir pencereden seyretmesi, pencerenin açık kanadının yeni gelişmelerin olacağına işaretidir. Ayrıca yine sarı rengin çok fazla kullanımı, gelecek olan olumsuzluğun habercisidir. Sadece İsmail'in evinde olmayan sarı renk, diğer evlerde hâkimdir ki bu da sabahleyin bir balıkçı kasabasında balıkların tükenmesi haberine işaretidir.

3.Kesit: İncelenen Metinde 5 İla 6. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 10

Bir önceki kesitte yer alan evin denizden görünüşünün tam aksine bu kez de evin içinden denizin görüntüsüne yer verilmiştir. Bu da bir zıtlık oluşturmuştur. Pencerenin denize karşı tamamen açık olması evle deniz uzamının birleşmesini simgelemektedir. Ayrıca odanın içindeki bazı ayrıntılar, İsmail'in doğa ve hayvan sevgisinin göstergesidir. Örneğin, odada canlı bir çiçek olması, bir kedi tablosunun bulunması, yine sehpanın üstünde vazo içerisinde çiçeklerin bulunması bu durumu desteklemektedir. Ayrıca sol tarafta bulunan çantaya bakarak da İsmail'in okul çağında olduğu söylenebilir. Bunun yanında odada bazı zıtlıklar da göze çarpmaktadır.

Gazlı lamba	kt.	Elektrikli lamba
Canlı kedi	kt.	Cansız bir kedi tablosu

4.Kesit: İncelenen Metinde 7 İla 8. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 11

Bu kesitte, denizde balık kalmadığını kanaatine varan balıkçıların mutsuz yüz ifadeleri ve koyu renklerin hâkim olduğu karamsar bir ortam söz konusudur. Ayrıca, sarı rengin belirgin kullanımı olumsuzluğun habercisidir. Bunun yanında, balıkçıların kapalı olan gözleri, durumun bir balıkçı köyü açısından vehametini desteklemektedir.

5.Kesit: İncelenen Metinde 9 İla 10. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 12

Bu kesitte ise, İsmaillerin evinde denizdeki balık kıtlığını tartışan kişilerin yüzlerindeki endişe açık bir şekilde okunmakta ve yine sarı renklerin baskınlığı göze

çarpmaktadır. İsmail ve kedisinin olaya kulak kabarttığı ve konuşulanları can kulağıyla dinlemek istedikleri yüz ifadelerinden okunmaktadır. Ayrıca yarı açık olan kapı uzamların tam olarak birleşmediğini ve İsmail'in ne tam olarak içeride ne de tam olarak dışarıda olduğunu belirtmektedir.

6.Kesit: İncelenen Metinde 11 İla 12. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

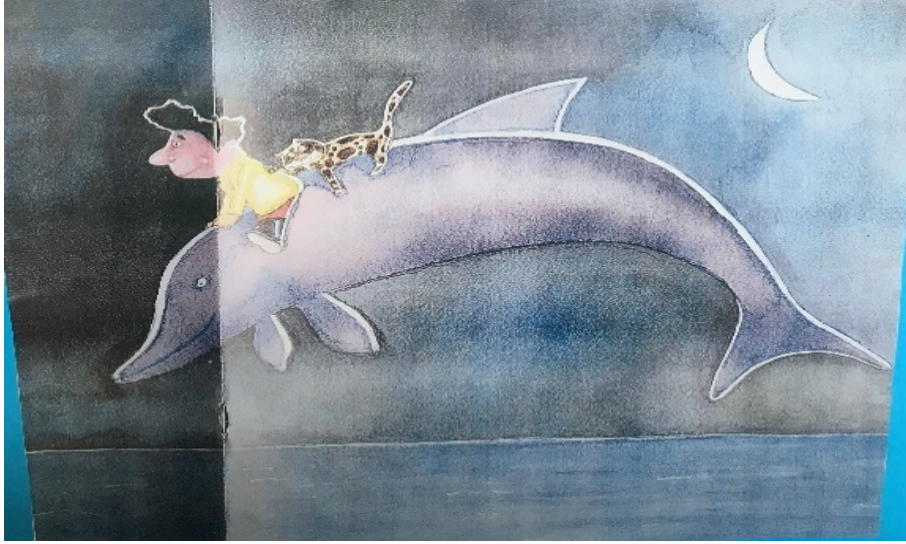

Şekil 13

164

Bu görselde, İsmail'le kedisinin yunusla arkadaşlık ettikleri ve üçünün de çok mutlu oldukları jest ve mimiklerinden açık bir şekilde görülmektedir. Burada açık olan pencere, evle deniz uzamını birleştirmektedir. Mavi tonların hâkim olduğu görselde mavinin vermiş olduğu huzur ve mutluluk kahramanların her biri açısından açıkça görülmektedir. *Mavi kırmızının karşıtıdır. Kırmızı nasıl ki tansiyonu yükseltiyorsa mavi de bir o derecede düşürür. İnsanı sakinleştirir. Bedenin hararetini düşürür ve algılamayı artırır.* (Çağan, 2005:49) Burada da kullanılan kırmızı ve sarı renkler, bir yandan mutluluğu diğer yandan da İsmail'le yunusun sakladıkları arkadaşlıklarının vermiş olduğu telaşı simgelemektedir.

7.Kesit: İncelenen Metinde 13 İla 14. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 14

Mavi tonların hâkim olduğu bu kesitte, İsmail'in kedisiyle yunusun sırtında gezmesi görülmektedir. Hem İsmail'in hem kedinin hem de yunusun yüzündeki tebessüm yaşanan andan alınan hazzın göstergesidir. Burada dikkati çeken ayın hilal şekli ise, mutluluğun, dirilişin ve sevincin sembolü olarak kullanılmıştır. Bu görselde de karamsarlık durumlarında kullanılan dolunayın tam tersine hilal kullanılmış ve sevinci sembolize etmiştir.

Karamsarlık, olumsuzluk	kt.	Sevinç, mutluluk
Dolunay	kt.	Hilal

8.Kesit: İncelenen Metinde 15 İla 16. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 15

Bu görselde ise herkes yunusu ararken İsmail'in gizlice yunusu beslediği görülmektedir. İsmail'in yunusu beslerken sol eliyle yaptığı sessizlik işareti de hem ona verdiği değeri hem de gizli de olsa yaptığı işten aldığı hazzı betimlemektedir. Sarının verdiği olumsuz değer burada kapının arasından yansımış fakat İsmail'le yunusun olduğu yeri kapsamamıştır. İsmail'in üzerindeki kırmızı elbise onun bir eylem yaptığını belirtmektedir. Tamamen kapalı olan pencere, onların denizle ve aynı zamanda balıkçılarla bağlarının olmadığını göstermekte ve iki uzamı (ev, deniz) ayırmaktadır.

9.Kesit: İncelenen Metinde 17 İla 20. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 16

Bu kesitin görselinde, yunusun sırtındayken balıkçılardan birine yakalanan İsmail tasvir edilmekte ve gizlice yaptığı iş aşikâr olduğundan resmin tonlarında

karamsarlığın hâkim olduğu görülmektedir. Balıkçıların sürekli olarak kullandıkları şapkanın bu görselde olmaması, balıkçının günlerdir aradıkları yunusu görmesinden kaynaklanan telaşı simgelemektedir.

Şekil 17

Yine sarının ve koyu tonların hâkim olduğu bu görselde, arkadaşı olan yunusla balıkçılara yakalanan İsmail'in olumsuz hali, renklerin koyuluğuyla aktarılmaya çalışılmaktadır. Balıkçıların el hareketlerinden, göz bebeklerinin büyümesinden şaşkınlıkları açıkça görülmektedir.

10.Kesit: İncelenen Metinde 21 İla 22. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 18 ve 19

Bu kesitte balıkçıların hamsiler hakkında tartışmaları sürerken İsmail'in de yunusla ve kedisiyle gayet mutlu olduğu gözlenmektedir. Balıkçılar kendi aralarında tartışadursun İsmail arkadaşıyla gezmenin tadını çıkarmaktadır. Bu görselde, balıkçıların kendi yanlışlarını kabullenmeleri tasvir edilmiştir. Bu durum anlatılırken tartışmanın bir ağacın yapılması ağaca verilen değeri göstermektedir. Çünkü ağaç, üretkenliğin, yeniden başlamanın sembolüdür. Ayrıca, demir atmış vaziyette görülen sandal da artık balıkçıların hatayı kabullendiklerini betimlemektedir.

11.Kesit: İncelenen Metinde 23 İla 24. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 20

Yine mavi tonların hâkim olduğu bu kesitte, balıkçıların büyük bir kısmının yaptıkları hatayı kabullenmeleri üzerine yaşanan göç anlatılmakta ve mavi renginin vermiş olduğu huzur ve mutluluk sorunun büyük bir kısmının dahi çözümlendiğine işaret etmektedir. Diğer yandan sarının olumsuzluğu ve dolunayın denizi

aydınlatması balıkçılığı bırakan bazı balıkçıların hallerinin olumsuzluklarına işaret etmektedir.

12.Kesit: İncelenen Metinde 25 İla 26. Sayfalar Arasını Kapsayan Bölümdür.

Şekil 21

Son kesitte kesif bir mavi yoğunluğunun var olduğu görülmekte ve olayın mutlu sonla bitmesi hem yunusun hem de İsmail'in yüz ifadelerinden anlaşılmaktadır. 16 tane yunusun görselleştirildiği bu resimde, özgürlüğün ve sonsuzluğun sembolü olan mavinin çok fazla kullanıldığı bu bölüm, yunusların artık yanlış anlaşılmadığı ve rahatça yaşamlarını sürdürebildikleri manasına gelmektedir.

Kişiler: Metnin ana karakteri olan İsmail, yunus balığı, balıkçılar ve metinde yer almasa da sürekli yanında olan kedi, metnin kahramanlarını oluşturmaktadır. Çocuğun yüzü ilk kesitlerde metnin anlamına uygun olarak meraklı ve duruma göre tedirginidir. İkinci kesitten itibaren yunusla arkadaşlık kurması üzerine yüzündeki tedirginlik ve merak ifadesini yerini arkadaşlığın getirdiği mutluluğa bıraktığı görülmektedir.

Giyisiler: Metnin bütün kesitlerinde çocuk farklı renklerde elbiseler giymiştir. İsmail genellikle kırmızı ve sarı tonlarda kıyafetler giymiştir. Bu renkler canlı renkler olması dolayısıyla enerji ve canlılığı temsil etmektedir.

Uzam: İsmail'in evi, balıkçı tekneleri, deniz bu metnin uzamlarını oluşturmaktadır.

Zaman: Eser birkaç günlük bir zaman dilimini kapsamaktadır.

Anlatısal Düzey

İncelenen görsel metinde, olayların akışı ve dönüşümleri çok net bir şekilde görülmektedir. Öznenin İsmail olduğu hem yazınsal hem de görsel metinlerden açıkça görülmektedir. Çünkü hemen hemen bütün resimlerde kahramanın var olduğu görülmektedir. Nesne, öznenin ulaşmaya çalıştığı bir ögedir. Birinci kesitte nesneyle alakalı çaresiz olan çocuğun ilerleyen kesitlerde bu duruma karşı yunusun yardımıyla eylemde bulunması, olumsuzluğun üstesinden geldiğinin ya da geleceğinin en açık göstergesidir.

Özne: İsmail
Nesne: Yunusun suçsuz olduğunu ispat edebilmek
Gönderen: Yunusla kurulan arkadaşlık
Gönderilen: Balıkların tükenmesi
Yardımcı: Yunus balığı
Engelleyici: Balıkçıların bu durumu Yunus'a atfetmeleri

Gönderen → Nesne ← Gönderilen
(Yunusla arkadaşlık.) (Balıkların tük.) (Yunusun suçsuzluğunu ispat edebilmek.)

↑
Yardımcı → Özne ← Engelleyici
(Yunus balığı) (İsmail) (Bu durumdan Yunus'u sorumlu tutulması)

Başlangıç durumu: Balıkların tükenmesi ve balıkçıların çaresiz kalması ile İsmail'in üzünlüğü.

Eyletim aşaması: İsmail'in Yunusla arkadaşlığı ve gerçeği öğrenmesi.

Edinç aşaması: İsmail'in gerçekleri balıkçılara anlatması.

Yaptırım aşaması: İsmail'in sorunun çözülmesiyle sıkıntılarının arınmış ve mutlu olması.

170

Görsel Göstergelerin Yorumlanması

Ele alınan bu metnin görsellerinde, renklerin kullanımı olay akışına ve kahramanların ruh hallerine göre yer yer zıtlık ve yerdeşlik oluşturmaktadır. Metnin görsellerinde en hâkim renk olarak mavi ve tonları karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın koyu renkler de görsellerde kullanılmıştır. Özellikle 4. kesitte kullanılan ve metindeki karamsarlık ifadelerini temsil eden koyu renklerin aksine metnin son kesitlerinde hikâyenin mutlu sona ulaşması ile renklerin yerini mavi ve tonlarına bırakmaktadır.

Koyu renkler	kt.	Mavinin tonları ve açık renkler
Karamsarlık	kt.	Huzur, mutluluk

1. kesitte meraklı gözlerle denizi seyreden İsmail'in gözleri, açık bir hal almışken, 2. kesitte balıkçılardan aldığı olumsuz haberlerle gözlerinin kısalmış olduğu ve o ruh halinin gözlerine yansıdığı görülmektedir. Yine ikinci kesitte balıkçıların kendilerini karşılamaya gelen İsmail'e durumu anlatmalarını konu alan görselde balıkçıların gözlerinin kapalı olması ümitsizliği ve endişeyi temsil etmektedir. Ağız yapılarının çizimi dikkate alındığında İsmail'in Yunusla birlikte olduğu anlarda yaşadığı haz yüzünden okunmaktadır ki bu da özellikle 7. kesitten itibaren açıkça görülmektedir. Hem İsmail'in hem de Yunus'un mutlu anlarında çok fazla görülen ay ışığı da ortamın renginin açık olmasıyla daha olumlu bir hava

yaşandığının ifadesidir. Burada 8,10 ve 18. sayfalarda olumsuz ortamı temsil eden koyu renklere karşın özellikle 12, 14 ve 26. sayfalarda bulunan mavinin hâkim olduğu açık renkler bir karşıtlık oluşturmaktadır.

Sonuç

Göstergebilimsel bir yaklaşımla incelenen bu çocuk yazını, gerek metinleriyle gerekse görsel öğeleriyle birbirine gönderme yapmakta ve mantıksal olarak birbirini desteklemektedir. 7-8 yaş grubu çocuklarına hitaben yazılan bu eser, olumlu görsellerle başlayıp olumlu görsellerle bitmektedir. Resimler yazılarla birlikte her sayfada yer almaktadır ki bu da çocuğun metni okurken aynı zamanda olayları hayal etmesine de yardımcı olmaktadır. Metnin yazınsal öğeleri sol yana yaslanmış olup her sayfanın sağ tarafında görseller yerleştirilmiştir. Bütün görsellerde İsmail'in yanında olan kedisi ve yunusla olan arkadaşlığı onun doğa ve hayvan sevgisini yansıtmaktadır. Görsellerde göze çarpan en önemli belirginliklerden biri de balıkçıların hepsinin şapkası olup, İsmail'in ise hiçbir görselde şapkasının olmamasıdır. Bu durum iki şekilde yorumlanabilir. İlk olarak İsmail'in yaşının küçük olması buna bir engel olarak düşünülebilir. Başka bir anlam da şapkanın örtücü özelliğinden yola çıkılarak düşünülebilir. Balıkçıların sürekli olarak bilinçsiz avlanmaları ve böylece doğal yaşamı tehdit etmeleri, bu olumsuzluğun da şapka ile örtüldüğü düşünülebilir. İsmail'de ise kapatıcı, örtücü herhangi bir aksesuarın bulunmaması, onun masum olduğunu göstermektedir.

Şapka takmak kt. Şapkasız olmak

Olumsuz bir hali kapatmak kt. Kapatacak bir olumsuzluk olmaması

KAYNAKLAR

- Mazlum, Ö. (2011). Rengin kültürel çağrışımları. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31, 125- 138.
- Akkin, C. Eğrilmez, S. ve Afrashi, F. (2004). Renklerin insan davranış ve fizyolojisine etkileri. Türk Oftalmoloji Derneği XXXVI. Kongresi, 33, 274- 282
- Günay, V.D. (2002). Göstergebilim Yazıları. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Günay, V.D. (2012). Görsel Göstergebilim ve İmgenin Anlamlandırılması. Doğan Günay, Alev F. Parsa (Ed.), Görsel Göstergebilim ve İmgenin Anlamlandırılması (s 38-39). İstanbul: Es Yayınları
- Uçan, H. (2002). Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim. İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Sivri, M., Örkün, B. (2014). Çocuk ve Gençlik Edebiyatına Göstergebilimsel Bir Uygulama: Aytül Akal. Ankara: Uçanbalık Yayınları.
- Rifat, M. (2011). Homo Semioticus ve Genel Göstergebilim Sorunları (2. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Demir, S. (2009). Göstergebilim, Umberto Eco ve Yapıtları Bağlamında Göstergebilime Katkıları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Günay, D.(2007). Metin Bilgisi, 3. Baskı, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Rifat, M. (2009). Göstergebilimin ABC'si. İstanbul: Say Yayınları.
- Çağın, M. (2005).Sizin Renkleriniz. İstanbul: Bir Harf Yayınları.